ISSN:3030-332X
Impact factor: 9,493
International journal of scientific researchers

BOSHLANG‘ICH SINF MATEMATIKA DARSLARIDA O‘QUVCHILARNING MUSTAQIL FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI

Nomozov Jahongir Sobirovich
Navoiy davlat universiteti
Boshlang‘ich ta’lim kafedrasi o‘qituvchisi
Nomozova Dilrabo Pirmuhammad qizi
Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(boshlang‘ich ta’lim) yo‘nalishi 1-kurs magistranti
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20088159

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang‘ich sinf matematika darslarida o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalar tahlil qilinadi. Shuningdek, interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar yaratish va ijodiy topshiriqlar orqali o‘quvchilarning mantiqiy tafakkurini shakllantirish yo‘llari yoritiladi. Tadqiqot natijalari boshlang‘ich ta’lim jarayonida mustaqil fikrlashni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, matematika darsi, mustaqil fikrlash, pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, mantiqiy tafakkur, ijodiy yondashuv.

Abstract: This article analyzes modern pedagogical technologies aimed at developing independent thinking skills of primary school students in mathematics lessons. It also highlights ways of forming logical thinking through interactive methods, problem-based situations, and creative tasks. The research findings emphasize the importance of fostering independent thinking in the primary education process.

Keywords: primary education, mathematics lesson, independent thinking, pedagogical technologies, interactive methods, logical thinking, creative approach.

Hozirgi globallashuv davrida ta’lim tizimining asosiy vazifalaridan biri — mustaqil fikrlaydigan, ijodiy yondasha oladigan shaxsni tarbiyalashdir. Boshlang‘ich sinf bosqichi esa o‘quvchilarning tafakkuri shakllanishida muhim poydevor hisoblanadi. Ayniqsa, matematika darslari o‘quvchilarda mantiqiy va mustaqil fikrlashni rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Zamonaviy ta’lim tizimida asosiy e’tibor faqat bilim berishga emas, balki o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va ijodiy yondashuv ko‘nikmalarini shakllantirishga qaratilmoqda. Boshlang‘ich sinf ta’limi esa shaxs rivojlanishining eng muhim bosqichi hisoblanadi. Bu borada matematika fani o‘quvchilarning mantiqiy tafakkuri, tahlil qilish qobiliyati va mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishda alohida ahamiyatga ega.Bugungi kunda boshlang‘ich sinf matematika darslarida an’anaviy o‘qitish usullari o‘rnini zamonaviy pedagogik texnologiyalar egallamoqda. Bu texnologiyalar o‘quvchini dars jarayonining faol subyekti sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bois, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish texnologiyalarini o‘rganish va amaliyotga joriy etish dolzarb masalalardan biridir. Misol tariqasida oddiy qilib keltirsak: Masala: 7 + 5 = ?, Oddiy usul: O‘qituvchi javobni aytadi — 12. Mustaqil fikrlash usuli. O‘qituvchi so‘raydi: 7 ga 5 ni qanday qo‘shish mumkin? O‘quvchi fikrlaydi: 7 ga avval 3 qo‘shsam 10 bo‘ladi, yana 2 qo‘shsam 12 bo‘ladi. Bu usulda o‘quvchi o‘zi yechim topadi va fikrlash rivojlanadi.

Mustaqil fikrlash o‘quvchining o‘z bilimlariga tayangan holda muammoni tahlil qilishi, turli yechim variantlarini ilgari surishi va xulosa chiqarish qobiliyatidir. Bu jarayon o‘quvchidan faollik, izlanish va mantiqiy yondashuvni talab qiladi.Boshlang‘ich sinfda mustaqil fikrlashni shakllantirish uchun o‘qituvchi o‘quvchini tayyor bilimni qabul qiluvchi emas, balki uni izlab topuvchi subyekt sifatida tarbiyalashi zarur. Matematika darslarida mustaqil fikrlashni rivojlantirishda interfaol metodlar muhim o‘rin tutadi. Bunday metodlar o‘quvchilarni dars jarayoniga faol jalb etadi, ularni fikr almashishga, bahs yuritishga va o‘z nuqtayi nazarini himoya qilishga o‘rgatadi. Masalan, “aqliy hujum” metodi orqali

o‘quvchilar berilgan savolga turli javob variantlarini taklif etadi. Bu esa ularning ijodiy va mustaqil fikrlashini rivojlantiradi. Shuningdek, muammoli ta’lim texnologiyasi ham samarali hisoblanadi. Bu usulda o‘qituvchi o‘quvchilarga tayyor bilim bermaydi, balki muammoli vaziyat yaratadi. O‘quvchilar esa ushbu muammoni mustaqil hal qilishga harakat qiladi. Masalan, bir matematik masalani bir nechta usulda yechishni taklif qilish o‘quvchilarning fikrlash doirasini kengaytiradi. O‘yinli texnologiyalar ham boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun juda muhimdir. O‘yin orqali o‘rganish jarayoni oson va qiziqarli kechadi. Didaktik o‘yinlar, matematik musobaqalar va rolli o‘yinlar orqali o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishi ortadi va ular mustaqil fikrlashga ko‘proq intiladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ham mustaqil fikrlashni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Interaktiv doskalar, elektron darsliklar va ta’limiy dasturlar o‘quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali qiladi. Bu vositalar o‘quvchilarga mustaqil ishlash imkonini beradi va ularning o‘z-o‘zini nazorat qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Tajriba-sinov ishlari shuni ko‘rsatadiki, yuqoridagi texnologiyalarni matematika darslarida qo‘llash o‘quvchilarning mustaqil fikrlash darajasini sezilarli darajada oshiradi. O‘quvchilar masalalarni mustaqil yechishga, turli yechimlarni taqqoslashga va eng maqbul variantni tanlashga o‘rganadi.Boshlang‘ich sinf matematika darslarida o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish bugungi ta’lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, interfaol metodlar, muammoli ta’lim, o‘yinli texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish bu jarayonda yuqori samaradorlik beradi. Shu asosda quyidagi xulosalarga kelindi: matematika darslarida o‘quvchilarni faol ishtirok etishga jalb qilish zarur; darslarda muammoli vaziyatlar yaratish mustaqil fikrlashni rivojlantiradi; zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash o‘quvchilarning bilim darajasi va qiziqishini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. *Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch*. Toshkent, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. *Erkin va farovon demokratik O‘zbekistonni birgalikda barpo etamiz*. Toshkent, 2016.
3. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalar*. Toshkent, 2010.
4. Ishmuhamedov R. *Innovatsion pedagogik texnologiyalar*. Toshkent, 2012.
5. Saidahmedov N. *Yangi pedagogik texnologiyalar*. Toshkent, 2003.
6. Davletshin M. *Umumiy pedagogika*. Toshkent, 2015.
7. Podlasiy I.P. *Pedagogika*. Moskva, 2000.
8. Vygotskiy L.S. *Psixologiya rivojlanishi*. Moskva, 1982.
9. Zankov L.V. *Boshlang‘ich ta’lim nazariyasi*. Moskva, 1990.
10. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.